İki sahil.-2019.-28 iyun.-№114.-S.8-9.

İçərişəhər bir memarlıq incisidir

Kamil İbrahimov,
"İçərişəhər" Dövlət Tarix- Memarlıq Qoruğu idarəsinin baş məsləhətçisi, professor

Ümumdünya İrs Komitəsinin 42-ci sessiyasında qəbul edilmiş qərara əsasən, 43-cü sessiya 2019-cu il iyunun 30-dan iyulun 10-dək Bakı şəhərində keçiriləcək. Növbəti sessiyanın Azərbaycanda keçirilməsi seçki yolu ilə öz həllini tapıb. Həmçinin 42-ci sessiyada Azərbaycan bir il müddətinə komitənin sədri seçilib. Ölkəmiz üçün mühüm əhəmiyyətə malik belə bir qərarın qəbul edilməsi UNESCO ilə tərəfdaşlıq münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmasından xəbər verir.

UNESCO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin 43-cü sessiyasının Bakıda keçirilməsi olduqca məsuliyyətli bir işdir. Bütün dünyanı əhatə edən komitə üzvlərinin ölkəmizin belə nüfuzlu bir tədbirə ev sahibliyi etməsinə səs verməsi, sözsüz ki, ilk növbədə Azərbaycanın dünyadakı artan nüfuzundan xəbər verir.

Ümumdünya İrs Komitəsinin sessiyası dünya mədəni irsinə töhfə verən ən nüfuzlu tədbirlərdən hesab olunur. Bu gün dünyada 1500-ə yaxın abidə komitə tərəfindən qorunur. Ümumdünya İrs Komitəsi dünya xalqlarının kimliyini və tarixi yaddaşını ifadə edən maddi və təbii irs nümunələrinə, ən dəyərli abidələrə dair qərarlar qəbul edir. Bu tədbirə ev sahibliyi etmək və eyni zamanda, komitəyə sədrlik etməklə Azərbaycan Respublikası dünya xalqlarının mədəniyyət tarixində öz müsbət izini qoyacaq.

Məhz İçərişəhər, Qız qalası və Şirvanşahlar sarayı kompleksi ilə birgə UNESCO-nun Dünya İrs Siyahısına daxil olan abidələrimizdəndir.

Azərbaycan tarixinin qədim köklərə bağlılığını, onun yüksək mədəniyyət diyarı olmasını sübut edən xeyli abidələrimiz var ki, onlar qorunaraq nəsillərdən-nəsillərə ötürülmüşdür. Bunlardan biri də tarixi yaddaşımızın canlı şahidi olan İçərişəhərdir.

İçərişəhər qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik olan Azərbaycan xalqının milli sərvətidir. Onun ərazisinin hər qarışında, abidələrinin hər daşında xalqımızın canlı tarixi həkk olunmuşdur. İçərişəhər və onun ərazisindəki Qız qalası, Qala divarları, Şirvanşahlar Saray Kompleksi, məscidlər, karvansaralar, hamamlar və digər memarlıq abidələri öz orijinallığı və təkrarolunmaz gözəlliyi ilə bəşər mədəniyyəti inciləri sırasında xüsusi yer tutur.

İçərişəhər 1977-ci ildə tarix-memarlıq qoruğu statusunu almışdır. Bu unikal tarixi məkan 2000-ci ildə UNESCO-nun Dünya İrs Siyahısına Qız qalası və Şirvanşahlar sarayı kompleksi ilə birgə daxil edilmişdir. Azərbaycan memarlığının, Azərbaycan tarixinin bir hissəsi, Azərbaycan xalqının maddi-mədəniyyət irsinin qiymətli nümunəsi olan bu abidələr UNESCO tərəfindən ümumdünya irsi kimi qəbul olunub. Bu da Azərbaycanın dünya mədəni irsinə gözəl bir töhfəsidir.

1988-ci ildən ölkəmizin həyatında baş verən siyasi-ictimai hadisələr bu tarix-memarlıq qoruğunu bir növ unutdurmuşdu. Bununla yanaşı, Azərbaycan iqtisadiyyatının 1990-cı illərin ikinci yarısından başlayaraq inkişaf etməsindən istifadə edən təsərrüfat subyektlərinin İçərişəhərin ərazisində fəaliyyət göstərməyə meyilli qoruğun tarixən formalaşmış strukturuna və məhəllələrin quruluşuna təsirsiz ötüşməmişdir. Bəzi abidələrin mühafizə rejimi pozularaq tarixliyinə və planlaşma-məkan quruluşuna zərər yetirən dəyişikliklər edilmiş, bir neçəsi isə, ümumiyyətlə, məhv olmuşdur. Qanun pozuntuları ilə olunan bu hərəkətlər qoruğun ümumi mənzərəsinə xələl gətirmiş, uzun əsrlər ərzində formalaşmış arxeoloji materialın əvəzsiz itirilməsinə gətirib çıxarmışdır. 2000-ci il noyabrın 25-də baş vermiş zəlzələ İçərişəhərə ciddi ziyan vuraraq onun vəziyyətini daha da ağırlaşdırmışdır.

Belə şəraitdə ümummilli lider Heydər Əliyevin 2003-cü il fevralın 17-də imzaladığı "Bakı şəhərində İçərişəhər tarix-memarlıq qoruğunun mühafizəsi və bərpası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" Sərəncamı qoruqla əlaqədar olan dövlət qurumlarının işində köklü dönüş yaratmış, simasını itirməyə başlamış İçərişəhəri, sözün əsl mənasında, xilas etmişdir. Sərəncamdan sonra ictimaiyyətin, mütəxəssislərin və kütləvi informasiya vasitələrinin diqqəti İçərişəhərin problemlərinə yönəlmişdir. Ulu Öndərin müdrikliyi sayəsində qoruğun uzunmüddətli qorunması və bərpası ilə bağlı konsepsiyanın hazırlanması, həmçinin İçərişəhərin idarə olunmasının beynəlxalq standartların tələblərinə uyğun qurulması kimi vacib məsələlər də həmin Sərəncamda öz əksini tapmışdır.

2000-ci ildən UNESCO-nun Dünya İrs Siyahısında yer alan İçərişəhər 2003-cü ildə Ümum dünya İrs Komitəsinin qərarı ilə "qara siyahı"ya, yəni məhv olmaq təhlükəsi olan abidələrin siyahısına daxil edilmişdir. O vaxt bu qərarın qəbul olunmasına 2000-ci il noyabrın 25-də Bakı şəhərində baş vermiş güclü zəlzələnin törətdiyi nəticələr, memarlıq abidələri üçün təhlükə yaradan qeyri-qanuni tikinti işləri, həmçinin İçərişəhərin qorunması və inkişaf planının olmaması səbəb olmuşdur. Bununla bağlı komitə Azərbaycan hökumətinə görülməli olan tədbirlərə dair öz tövsiyələrini təqdim etmişdir.

2005-ci il fevralın 10-da "Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin yaradılması haqqında" Prezident İlham Əliyev tərəfindən Sərəncam imzalandı. Sərəncama əsasən qoruğun ikili tabeçiliyi ləğv edildi, İçərişəhərdə unikal vahid idarəetmə sistemi yaradıldı.

İdarənin yeni əsasnaməsi hazırlanmış və 2007-ci il mayın 16-da təsdiq olunmuşdur. Həmin Fərmanla da idarənin strukturu, işçilərin say həddi, idarənin tabeliyində olan qurumların dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına, həmçinin özünümaliyyələşdirmə prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərməsi öz əksini tapmışdır. Qısa müddət ərzində qoruq ərazisində abidələrin və digər binaların inventarlaşdırılması aparılmış, qanunsuz tikintilər tamamilə dayandırılmış, sanitar təmizlik təmin olunmuş, yeni işiqlandırma sistemi qurulmuşdur. Tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi baxımından, həmçinin daxili yollarda nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların təhlükəsiz və rahat hərəkətini təşkil etmək məqsədilə nəqliyyat vasitələrinin giriş və çıxışını tənzimləyən yeni avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemi işə salınmışdır.

Ölkə başçısının tapşırığı ilə İçərişəhərin ərazisində yüksək peşəkarlıqla və gözəl memarlıq üslubunda aparılan təmir-bərpa və abadlıq işləri təbii və insan faktorların təsiri nəticəsində acınacaqlı vəziyyətə düşmüş bina və abidələrə ikinci həyat bəxş etmiş, İçərişəhərin tarixi mənzərəsinin bərpasına öz töhfəsini vermişdir.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın bilavasitə dəstəyi sayəsində İçərişəhərin bərpası və konservasiyası üzrə Master Plan hazırlanmış, Qız qalası və Məhəmməd məscidi kimi dünya əhəmiyyətli abidələrdə xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə muzey konservasiyası işlərinə başlanmış, beynəlxalq standartlara cavab verən turizm infrastrukturu şəbəkəsi yaradılmışdır.

UNESCO-nun tövsiyələri əsasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 25 may tarixli qərarı ilə İçərişəhəri əhatə edən mühafizə (bufer) zonası yaradılmışdır. Zonanın müəyyən edilməsində əsas məqsəd İçərişəhərin tarixi-mədəni irsinin mühafizəsini, qoruq ərazisində yerləşən abidələrin bədii-estetik görkəmini, onların təhlükəsizliyini, funksional təyinatını və uzunömürlülüyünü təmin etməkdir. Zonada həyata keçirilən işlər qoruğun statusuna, inkişaf konsepsiyasına, ümumi memarlıq kompozisiyasına uyğun olmalı və qoruğun mövcud həcm-məkan ölçülərini pozmamalıdır.

Həyata keçirilən tədbirlərə yüksək qiymət verən UNESCO-nun Ümumdünya İrs Komitəsi 2009-cu il iyunun 22-dən 30-dək İspaniyanın Sevilya şəhərində keçirdiyi sessiyada yekdilliklə İçərişəhərin "qara siyahı"dan çıxarılması barədə qərar qəbul etmişdir. Beləliklə, İçərişəhərin qorunmasına və onun dəyərinin saxlanılmasına hər hansı bir təhlükənin mövcud olmaması artıq beynəlxalq səviyyədə öz təsdiqini tapdı. İçərişəhərə vaxtaşırı səfər edən beynəlxalq ekspertlər müşahidələrinin nəticəsi kimi tövsiyə edirlər ki, Azərbaycan hökumətinin İçərişəhərin qorunması və bərpası ilə bağlı atdığı addımlar, tətbiq olunan idarəetmə modelinin və aparılan bərpa işlərinin metodologiyası, təcrübəsi, icma ilə inkişaf etdirilən ünsiyyət formasında qazanılan uğurlar digər dövlətlər, xüsusən tarixi şəhərlər tərəfindən də öyrənilməli və nümunə kimi qəbul olunmalıdır. Krakov, Amsterdam, Sofiya, Tiflis, Kazan, Korfu kimi şəhərlərin tarixi mərkəzlərinin müvafiq inkişaf planlaşdırılmasında və qorunmasında İçərişəhərin təcrübəsi araşdırılmış, ikitərəfli əlaqələr qurulmuşdur. UNESCO İçərişəhərdə aparılan bərpa-konservasiya işlərinin digər tarix-memarlıq qoruqlarında bilavasitə pilot layihə kimi tətbiq edilməsini tövsiyə etmişdir.

UNESCO-nun Dünya İrs Mərkəzi əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində səylərin nəticəsi olaraq İçərişəhər dünyanın Tarixi Şəhər Landşaftı yanaşmasının tətbiqinin sınağı üçün seçilmiş bir neçə şəhərindən biridir. Elə bunun nəticəsidir ki, 2010-cu ildə Bakıda "Bakının şəhər irsinin konservasiyası və inkişafında "Tarixi Şəhər Landşaftı" yanaşmasının tətbiqi" mövzusunda beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə beynəlxalq seminar keçirilmişdir.

"İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi 2010-cu ildə İçərişəhərə Şirvanşahlar Sarayı və Qız qalası ilə birlikdə gücləndirilmiş mühafizə statusunun verilməsi ilə bağlı UNESCO-nun Silahlı Münaqişə Zamanı Mədəni Sərvətlərin Qorunması üzrə Komitəsinə müraciət etmiş və hazırda bu istiqamətdə fəaliyyətini uğurla davam etdirir.

2011-ci ildən etibarən "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu idarəsi daha iki beynəlxalq layihədə iştirak edir. Bu layihələrdən biri BMT-nin Ətraf Mühit Proqramı ilə birgə Avropa Komissiyasının Şərq Tərəfdaşlığı və Mərkəzi Asiya şəhərlərinin yerlərinin Razılaşması Proqramı çərçivəsində İcra olunan Davamlı Enerji Planlaşdırılması, digəri isə Qara Dəniz Hövzəsi transsərhəd əməkdaşlıq proqramı çərçivəsində Avropa Qonşuluq və Əməkdaşlıq Aləti tərəfindən maliyyələşdirilən "OLKAS: Egey dənizindən Qara dənizə qədər. Şərq dəniz marşrutlarında orta əsr limanları" adlı layihədir.

Bu gün qarşımızda duran başlıca vəzifələr İçərişəhərin memarlığının milli xüsusiyyətləri saxlanılmaqla bərpa edilməsi, dünya şöhrətli bir məkana çevrilməsi və Azərbaycan xalqının zəngin tarixinin ən gözəl və canlı bir sübutu kimi həm regionda, həm də dünyada tanıdılmasıdır. Bu istiqamətdə atılan ilk addımlardan biri - 2009-cu ildən başlayaraq İçərişəhərin Qoşa Qala Qapısı meydanında "Meydan bazarı" adlı mədəni-kütləvi tədbirlərinin keçirilməsidir. Tədbirin keçirilməsində məqsəd Azərbaycan xalqının qədim sənətkarlıq ənənələrinin təbliği ilə yanaşı, Bakı sakinlərinin və paytaxt qonaqlarının öz istirahət gününün İçərişəhərdə keçirilməsinin stimullaşdırılmasıdır.

2010-cu ildən etibarən İçərişəhərdə “Qız qalası” Beynəlxalq İncəsənət Festivalı keçirilir. Mədəniyyətlərarası dialoqa xüsusi töhfə verən bu festival Azərbaycanın ən qədim və sirlərlə dolu dünya əhəmiyyətli abidələrindən olan Qız qalasının təbliğini qarşısına məqsəd qoymuşdur. Müxtəlif ölkələrdən gəlmiş rəssamlar Qız qalasının maketləri üzərində öz dünya görüşlərinə uyğun fərqli mədəniyyətlərin sintezini əks etdirən əsərlər yaradırlar.

İçərişəhərin unikallığı, dünyadakı digər bu cür abidələrdən fərqi ondadır ki, İçərişəhər səhər açılıb axşam bağlanan muzey deyil, canlı bir şəhərdir. 4 minə (1300 ailə) yaxın əhalisi olan İçərişəhərdə 18 otel, bir neçə muzey, 100-dən artıq ictimai-iaşə və ticarət obyekti fəaliyyət göstərir. Aydındır ki, hər bir canlı şəhər hər zaman inkişaf edir, dəyişir. Buranın sakinləri hər zaman yeni arzularla yaşayırlar. Hətta bəzən bu insanlar unudurlar ki, tarixi məkanda yaşayır və hər gün də XII, XV, XVIII əsrin abidələri ilə ünsiyyətdə olurlar. İctimai rəyi nəzərə almaq və mövcud məsələlərin həllində şəffaflığı təmin etmək məqsədilə “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğunun hazırkı və keçmiş sakinlərdən ibarət tərkibdə ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərən kollegial və məşvərətçi orqan olan Ağsaqqallar Şurası yaradılmışdır.

Son illər ərzində İçərişəhərdə turizm infrastrukturu əhəmiyyətli dərəcədə təkmilləşmiş, otellərin, restoranların, muzeylərin, qalereyaların, digər mədəni təsisatların fəaliyyəti ən yüksək səviyyədə təşkil olunmuşdur. Tədqiq olunmuş memarlıq abidələri və tarixi yerlər konservasiya edilir, yeni görkəm alaraq turist marşrutlarına salınır və turizm məqsədləri üçün istifadə edilir. Bu işləri Avstriyanın “Atelyer Erix Pummer” şirkəti zərgər dəqiqliyi ilə həyata keçirir. Bunlardan unikal memarlıq incisi olan Qız qalası, Məhəmməd məscidi, məktəb-məscid, Sıratağlı dini-memarlıq kompleksi, Arxeoloji park, Çin məscidi, İkimərtəbəli karvansaray, Kiçik karvansaray, Ağa Mikayıl hamamı, Dördbucaqlı qala bürcü (Donjon) bərpadan sonra yenidən şəhərimizin sakinlərini və qonaqlarını sevindirir.

Hər il yenilənən təmir və bərpa proqramına əsasən Qoruq ərazisində mövcud olan tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması, memarlıq-estetik görünüşünün və uzunömürlülüyünün təmin edilməsi üçün daimi olaraq müvafiq tədbirlər həyata keçirilir.

Onların sırasında müstəsna dərəcədə əhəmiyyətli olan işlərə nümunə olaraq 2016-cı ildə Böyük Qala küçəsi 50 ünvanında aşkar edilmiş, XVII əsrə məxsus yeraltı hamamın konservasiyasını göstərmək olar.

Əsrlər boyunca uzaq ölkələrdən İçərişəhərə daxil olan karvanlar Qala divarlarından keçərək burada yerləşən gömrük məntəqəsində yoxlanırdılar. Əlbəttə ki, dövrün qaydalarına uyğun olaraq şəhərin sanitar-gigiyenik baxımdan təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə şəhərin girişində hamamlar tikilər və yeni gələn tacir və səyyahlar hamamda yuyunar, eləcə də mütləq olaraq yük heyvanlarının ayaqlarına “qudron” - neftdən hazırlanmış məhlul çəkilərdi ki, bu da antiseptik maddə rolunu oynayırdı.

Qazıntı və müşahidələrin ilkin nəticəsinə əsaslanaraq demək olar ki, tədqiq olunan abidə mürəkkəb memarlıq quruluşuna malikdir. Yeraltı hamamın konstruktiv cəhətlərinə görə ərazidə mövcud olan hamam komplekslərinə bənzər cəhətləri var. Temperatur rejimini sabit saxlamaq üçün yer səthindən aşağıda inşa olunmuşdur.

1806-cı ildə Bakının ruslar tərəfindən işğalından sonra hamamın fəaliyyəti dayandırılmış, günbəzləri sökülərək, otaqları təsərrüfat tullantıları ilə doldurulmuş və üzəri torpaqla örtülmüşdür. Belə ki, həmin ərazidə hərbi komendatura yerləşdirilmişdir. Analoji vəziyyət Sovet dövründə də davam etmişdir. Təəssüf ki, bu illər ərzində arxeoloji qazıntı ərazisindəki bəzi divar və hörgü qalıqlarında çatlar əmələ gəlmiş və uçmaq qorxusu yaranmışdır. 2016-cı və 2017-ci illərdə arxeoloji qazıntı işləri nəticəsində hamamın əsas hissəsi torpaqdan və təsərrüfat tullantılarından təmizlənmiş, memarlıq quruluşu təyin olunmuşdur. 2018-ci ildə isə əsas etibarilə abidədə bərpa və konservasiya işləri aparılır. Gələcəkdə burada açıq səma altında arxeoloji muzey ekspozisiyasının fəaliyyət göstərməsi nəzərdə tutulur.

Bununla bərabər sıratağlı dini-memarlıq kompleksində açıq səma altında “Bədii daşyonma sənəti nümunələri”, Çin məscidində numizmatika muzey ekspozisiyaları, Kiçik karvansarayın içində “Sənətkarlar bağı” (Art Garden) fəaliyyət göstərir. Turist marşrutları üzrə canlı bələdçilərlə yanaşı, beş dildə audiobələdçi xidmətindən də istifadə olunur.

Şəhərimizin unikal memarlıq incisi olan Qız qalasında muzey konservasiyası işləri başa çatmışdır.

Konservasiya işləri yeni elmi-texnoloji metodlara əsaslanaraq abidədən bir daş belə qoparmadan, qalanın vizual görüntüsünə xələl yetirilmədən aparılmışdır. Şəhərimizin rəmzi olan bu abidədə və qalanın daxilində çox maraqlı elmi-tarixi ekspozisiya yaradılmışdır.

İçərişəhər bu gün öz tarixi simasını özünə qaytarır. İçərişəhərin ərazisində tarixi araşdırmalar və mütəmadi olaraq aparılan qazıntı işləri nəticəsində əldə olunan arxeoloji materialların zənginliyi nümayiş etdirir ki, İçərişəhər Azərbaycan xalqının tarixinin, o cümlədən onun milli dövlətçilik tarixinin bir çox açılmamış səhifələri haqqında, zəngin maddi və mənəvi sərvətlər xəzinəsi barədə dəyərli, mötəbər məlumatlar verən və tədqiqinə hələ də ehtiyac duyulan tükənməz mənbədir. Əsrlərdən bizə əmanət qalmış bu zəngin mədəni irsin qorunması hər birimizin vətəndaşlıq borcudur.

İçərişəhər təkcə Azərbaycan üçün deyil, həm də bəşəri dəyər kimi yüksək qiymətləndirilən tarixi abidədir. Bunu UNESCO-nun Dünya Maddi İrs Siyahısına İçərişəhərin Qız qalası və Şirvanşahlar saray kompleksi ilə

birgə salınması da təsdiq edir. Azərbaycan memarlığının, Azərbaycan tarixinin bir hissəsi, Azərbaycan xalqının maddi-mədəniyyət irsinin qiymətli nümunəsi olan bu abidələr UNESCO tərəfindən ümumdünya irsi kimi qəbul olunub. Bu da Azərbaycanın dünya mədəni irsinə çox gözəl bir töhfəsidir.

İçərişəhərin Qoşa Qala Qapısı meydanında mövsümi olaraq hər bazar günləri "Meydan Bazarı" adlı mədəni-kütləvi tədbir keçirilir. Tədbirin keçirilməsində məqsəd Azərbaycan xalqının qədim sənətkarlıq ənənələrinin təbliği ilə yanaşı Bakı sakinlərinin və paytaxt qonaqlarının öz istirahət gününün İçərişəhərdə keçirilməsinin stimullaşdırılmasıdır.

Mədəniyyətlərarası dialoq çərçivəsində ildə bir dəfə keçirilən "Qız qalası" Beynəlxalq incəsənət festivalı Azərbaycanın ən qədim və sirlərlə dolu dünya əhəmiyyətli abidələrindən olan Qız qalasının təbliği üçün böyük önəm daşıyır. "Qız Qalası" Beynəlxalq İncəsənət Festivalı Azərbaycanın ən qədim və sirlərlə dolu dünya əhəmiyyətli abidələrindən olan Qız Qalasının populyarlaşdırılmasını öz qarşısına məqsəd qoymuşdur.

Müxtəlif ölkələrdən gəlmiş rəssamlar Qız Qalasının maketlərini öz milli üslublarında bəzəyərək fərqli mədəniyyət və adət-ənənələrin sintezini əks etdirən əsərlər yaratmışlar. İçərişəhərdə Bakı sakinləri və şəhərimizin qonaqları üçün rəssamların yaratdıqları bu işlərdən ibarət sərgi təşkil edilmişdir. Bununla yanaşı, bu nadir əsərlər dünyanın müxtəlif ölkələrində nümayiş etdirilərək, ümumdünya mədəni irsinin bir hissəsi olan Qız qalasının təbliğində əhəmiyyətli vasitəyə çevriləcəkdir. Festivalın keçirilməsi tariximizi və milli irsimizi layiqincə qoruduğumuzu göstərir. Bakının rəmzi olan Qız qalası maketlərinin müxtəlif ölkələrə məxsus milli çalarlarla bəzədilməsi mədəniyyətlərin yaxınlaşması baxımından da mühüm addımdır.

Festivala gələn qonaqlar öz milli üslublarında qalanın maketlərini naxışla bəzəyərək fərqli mədəniyyət və adət-ənənələrinin sintezini və qarşılıqlı mübadiləsini əks etdirən əsərlər yaradacaqlar. Bakı sakinləri və şəhərimizin qonaqları üçün İçərişəhərdə rəssamların işlərindən ibarət sərgi təşkil ediləcəkdir.

Festivalın məqsədi xarici rəssamları Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti ilə yaxından tanış etməklə yanaşı, Qız Qalasını dünyada təbliğ etməkdir. Bunun üçün festivaldan sonra üzərində rəsmlər çəkilmiş Qız Qalası maketlərinin ölkəmizin regionlarında və Avropa şəhərlərində sərgiləməyi nəzərdə tutulur.

İçərişəhər açıq səma altında bir muzey olması ilə yanaşı, eyni zamanda, dünya sivilizasiya ocaqlarından biridir. Bu şəhər içində qala divarları ilə əhatə olunmuş unikal bir şəhərdir və özünün infrastrukturu və yaşayış massivləri ilə canlı orqanizm təşkil edir. 4000-ə (1300 ailə) yaxin əhalisi olan İçərişəhərdə 18 otel, bir neçə muzey, 100-dən artıq ictimai iaşə və ticarət obyektləri fəaliyyət göstərir.

Eyni zamanda, İçərişəhərdə olan abidələrin qorunub saxlanılması, burada yaşayan insanların sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, burada fəaliyyət göstərən turizm infrastrukturunun - otellərin, restoranların, muzeylərin, qalereyaların, digər elmi, mədəni mərkəzlərin fəaliyyətini ən yüksək səviyyədə təşkil etməkdir.

İçərişəhərin unikallığı, dünyadakı digər bu cür abidələrdən fərqi ondadır ki, İçərişəhər səhər açılıb axşam bağlanan muzey deyil, bu canlı bir şəhərdir. Aydındır ki, hər bir canlı şəhər hər zaman inkişaf edir, dəyişir. Buranın sakinləri hər zaman yeni arzularla yaşayırlar. Hətta, bəzən bu insanlar unudurlar ki, tarixi məkanda yaşayırlar və hər gün də XII, XV, XVII əsrin abidələri ilə ünsiyyətdə olurlar.

İki əsr bundan öncə qədim Bakı olan, indi İçərişəhər adlandırdığımız tarixi məkan hal-hazırda müasir turizm mərkəzinə çevrilmişdir. Qoruq İdarəsi tərəfindən tədqiq olunmuş memarlıq abidələri və tarixi yerlər konservasiya edilir, yeni görkəm alaraq turist marşrutlarına salınır, məhz turizm məqsədləri üçün istifadə edilir. Buna misal olaraq orta əsr karvan ticarət yolu olan - indiki A. Zeynallı küçəsi boyu yerləşən, orta əsr abu-havasına uyğun yeni görkəm almış tarixi-memarlıq abidələrini, Məhəmməd məscidini, məktəb-məscidi, Sıratağlı dini-memarlıq kompleksini, o cümlədən Qədim bağ kompleksini, Çin məscidini və digər rekreasiya zonalarını qeyd etmək olar.

Son zamanlar İçərişəhərdə gedən torpaq-təmizlik işləri zamanı çoxlu sayda su kəhriz quyuları aşkar olunmuşdur. Bilavasitə su mühiti ilə bağlı olan bu mühəndis texniki qurğuların əksəriyyəti konservasiya olunur, tarixi araşdırılır, texniki pasportu işlənilir, içərisi işıqlandırılır, üzəri orqanik şüşə ilə örtülür və turizm məqsədləri üçün istifadə olunur.

İçərişəhər kompleksinə daxil olan dünya əhəmiyyətli 3, ölkə əhəmiyyətli 28 memarlıq, konservasiya olmuş 8 arxeoloji və 600-dən çox yerli əhəmiyyətli abidələr xalqımızın zəngin mədəniyyətindən xəbər verir. Qoruq ərazisindəki XVIII-XIX əsr memarlığına aid elmi, tarixi və mədəni cəhətdən yüksək dəyərə malik onlarla bənzərsiz yaşayış binaları və orta əsrlərdə tikilmiş memarlıq abidələri dövlət tərəfindən qorunur.

İçərişəhərdə keçən əsrin əvvəllərindən 60-cı illərə kimi qısamüddətli, 1961-cı ildən etibarən isə stasionar arxeoloji qazıntılar aparılaraq 3 mədəni təbəqənin olduğu müəyyən edilmişdir. I mədəni təbəqə antik dövrdən IX əsrədək olan dövrü, II mədəni təbəqə IX-XIII əsrləri, III mədəni təbəqə XIII-XVII əsrləri əhatə edir. Arxeoloji kəşfiyyat və nəzarət işləri nəticəsində aşkar olunan qədim Bakının tarixini əks etdirən arxeoloji artefaktlar və son 30 il ərzində arxeoloji qazıntılar nəticəsində aşkar olunmuş antik dövr maddi-mədəniyyət nümunələri, habelə İçərişəhərin sahilə yaxın hissəsinin təhlili, analizi və təsnifatı belə bir fikir söyləməyə əsas verir ki, şəhərin qədim yaşayış yeri konkret olaraq sahilə yaxın, məhz ən qədim yazılı memarlıq abidəsi olan Məhəmməd məscidi və Qız qalası yerləşən ərazi və Baki buxtası olmuşdur. Xəzər dənizi suyunun səviyyəsinin

tarixən artıb-azalmasıyla bağlı elmi araşdırmalar və İçərişəhərdən yeni aşkar olunmuş qədim şəhərimizin tarixini əks etdirən maddi-mədəniyyət nümunələrinin təsnifatı Bakının yaşının təyin olunmasında əvəzsiz rol oynayır.

İçərişəhər canlı bir orqanizmdir, burada həyat öz axarı ilə davam edir. Məhz bu füsunkar məkanın dünyanın bir çox tarixi şəhərlərindən başlıca fərqi də odur ki, o, ətraf mühitdən təcrid olunmamışdır, əksinə özünün coşqun həyatı ilə milyonlarla insanı özünə cəlb edir. Odur ki, onun ərazisində istər sakinlərin iş fəaliyyəti ilə məşğul olması, istərsə də xarici qonaqların istirahəti üçün ictimai iaşə obyektlərinin olması faydalı və əhəmiyyətlidir. "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi Qoruq ərazisində tarixi-mədəni və əyləncə məfhumları arasında olan balansı daim nəzarətdə saxlayır.